

*Shared Experience
Споделен опит*

ПРАЗНИЦИТЕ И РАЗВЛЕЧЕНИЯТА В ПОДГОТВИТЕЛНА ГРУПА С ДЕЦА ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД ЗА ПРИОБЩАВАНЕТО ИМ КЪМ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СРЕДА

Румяна Гемишева

Средно училище „Д. Гачев“ – Пазарджик

Резюме. В статията се разглеждат накратко актуалността на проблема и теоретичната му постановка. Методите и средствата, които се използват досега в практиката при работа с деца от ромски произход, не дават достатъчно добри резултати поради различни причини. Провокирани от това, учителите от детските градини обръщат поглед към допълнителни форми на педагогическо взаимодействие, каквито са празниците и развлеченията, защото процесът на обучение се осъществява в условията на постоянно, активно взаимодействие между децата и учителите, които се явяват равноправни субекти в дейността. Традиционният модел на работа в детската градина би трябвало да се променя, за да бъде съобразен със съвременната концепция за предучилищното образование.

Keywords: festivities in the preparatory group; inclusion; educational environment

Съвременната концепция за предучилищно образование изисква търсене на нови методи, средства и форми за приобщаване на детето към образователната среда

Днес, в периода на преход към нови форми на възпитание и образование, в условията на цялостно преобразяване на нагласите към света, стои въпросът как да изградим личности, социалното поведение на които да е съответстващо на духа на разбирателство, демокрация и толерантност. В тази връзка, детската градина е институцията, призвана да откликва първа на промените в обществото.

Основната цел, която си поставя предучилищното образование в Р България, е създаването на възможност на всяко дете да развива максимално своите възможности и да се подготви за училищното обучение чрез въвеждането му в предметната и социалната среда за по-добро ориентиране в общочовешките ценности и за формиране на определени умения и компетентности.

От така поставената цел на предучилищното образование можем да очертаем като първа задача създаването на подходящи условия за формиране на

позитивно отношение към образованието, което да създаде ранно формиране на мотиви за учене и да гарантира трайно положително отношение към образователния процес.

Тази задача с особена важност се отнася към децата, които живеят в среда, в която ученето не се приема за ценност, каквато е ромската общност (Пиева, 2012).

Детската градина и подготвителните групи към училищата се ръководят от задължителната нормативна рамка, която задава техните цели и функции съобразно образователното законодателство. Ето защо образователният процес се подчинява, от една страна, на цели, произтичащи от образователните закони, но е и лост за формулиране на вътрешни за институцията цели, определени от характера на взаимодействието – субектите с техните възможности и потребности (Gurova, 2014).

От педагогическа гледна точка, възниква въпросът „Кои са формите на педагогическо взаимодействие, чрез които бихме могли най-успешно да подпомогнем приобщаването на 6 – 7-годишните деца от ромски произход към образователната среда в подготвителна група?“. В търсене на отговор се насочихме към допълнителните форми и средства в предучилищното образование, каквито са празниците и развлеченията в подготвителната група на 6 – 7-годишни деца.

Празниците в детската градина имат своя специфика на провеждане и организация, съобразени са с възрастовите особености на децата и отчитат тяхната емоционална зрялост. Формите на празнуване имат своите времеви промени по отношение на планиране, контрол на действията и координация на участниците. Чрез тях детето се ориентира в съвременната морално-ценностна система на възрастните. Анализът на теорията и практиката на организиране на празниците в подготвителна група показва нарастваща необходимост от задоволяване на детските нужди от свобода и самостоятелност, където детето активно да участва в качеството си на субект.

Традиционните празници и обичаи представляват неотменна част от историческото наследство и културата на всеки народ. Познаването и спазването на празниците подсилва чувството за принадлежност към определена общност на различни равнища – народ, регион, семейство.

В България живеят хора от различни етноси – българи, турци, арменци, роми, евреи. Всеки етнос има свои празници и традиции с някои общи черти при празнуването им. Вековното съжителство на различните етноси ги е сближило и това най-ярко се вижда в обичаите и традициите им по време на празниците.

Всеки празник или тържество изискват излизане от всекидневните норми и спазване на различен порядък. В този смисъл, празникът също се подчинява на правила, пространствено-времеви порядък и е свързан с определени роли и функции. Характерното и типично за празниците е, че те имат много силно емоционално-психологическо и в същото време възпитателно въздействие.

Процесът на приобщаване на децата от ромски произход към образователната среда с помощта на празници и развлечения в подготвителна група активизира различни аспекти на детската личност и приоритетно се свързва с духовното, нравственото, емоционалното и социалното ѝ развитие. Не по-малко значение има изграждането на идентичност на детето като член на семейството, знанията за приятелство, добродетели, ценности; уменията за съвместно съжителство, съчетани с чувство за нетърпимост към насилие и проявена толерантност към културите на другите етноси.

Нашето виждане е, че образователното съдържание може да бъде обогатено на базата на добри практики, касаещи внасяне на допълнителни моменти в празничното пространство в подготвителна група с деца от ромски произход.

За да може да се осъществи една стратегия, чрез която да издигнем ценността на образованието в рамките на ромското семейство, трябва да го опознаем в границите на ромската общност. Семейството е първият генетически, социализиращ личността фактор. Отнесени тези характеристики на семейството към ромската общност, придобиват специфично проявление. Включването на ромското семейство предполага изграждането на позитивна нагласа към образователната институция у родителите и мотивирането им за вземане на по-активно участие в образованието на техните деца. Образователните форми, в които деца и възрастни си партнират, са празниците и развлеченията. Изхождайки от тази предпоставка, е необходимо да се положат специални усилия за изграждане на положително отношение у родителите, най-вече на родителите от ромската общност. Известно е, че основната субективна причина за отпадането от образование е свързана с незаинтересоваността на родителите от ромски произход и липсата на разбирането, че образованието е старт и житейска перспектива за по-добър живот, за което си струва да се полагат усилия от децата. Това предполага допълнителни усилия и прилагане на специфични подходи в работата с ромската общност. Ромите са най-многобройният етнос, при това без собствена държава вън от България. В този контекст проблемът за образователната интеграция на ромите у нас не би следвало да бъде пренебрегнат и изоставен. В съвременните условия на силно изразена глобализация решаването на проблемите на една група хора се отразява на развитието на цялото общество (Ilieva, 2012).

Използваните днес организационни форми и методи на възпитание, обучение и празнуване са отражение на хуманната същност на педагога. Стремешът е насочен към изграждането на свободен в мислите и изявите човек, творец на собствения си живот.

На нас, учителите, се пада огромната чест и отговорност да формираме личността на детето, да го приобщим към човешките ценности, като доброта, трудолюбие, съпричастност, характерни за българската душевност.

Видовото разнообразие на празниците и развлеченията в подготвителна група позволяват децата да се ориентират в традиции, обичаи и научни факти, които в същото време са носители на положителни емоции. Обогащаването на празничното пространство с нови емоционалнонаситени форми на празници и развлечения в подготвителната група, особено с деца от ромски произход, ще рефлектира върху личностното формиране, обогатявайки знанията, уменията и компетентностите на децата.

Подобен вид празнични форми на педагогическо взаимодействие оставят трайни следи в детското съзнание. При това, детето се ражда с творчески потенциал. Възрастните (родители и учители) сме тези, които трябва да го стимулираме да прояви своята личностна и творческа природа.

Процесът на ранна социализация и образование на детето е приоритет на Европейския съюз, залегнал в редица нормативни документи и стратегии, насочени към подобряване качеството и ефективността на образованието, насърчаване на равния достъп, социална кохезия и активно гражданство. Като страна членка на Европейския съюз, България отразява тези приоритети в Закона за предучилищното и училищното образование, Наредба № 5 за предучилищно образование, Конвенцията за защита правата на детето, Закона за закрила на детето и Националната стратегия за детето 2008 – 2018 г.

Съобразно принципите и целите, които се поставят в Закона за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващо образование, децата ще могат да учат в позитивна среда, която приема различието, уважава и защита способностите и постиженията. Да разбират нуждите на другия, да ценят сътрудничеството и взаимната помощ и правото на всеки да се учи, развива и общува с останалите (Ilieva, 2012).

Съобразно с посочените принципи и цели ученето се мотивира и свързва с потребностите на децата, участието им в различни продуктивни дейности, игри, празнично-развлекателни дейности. Колкото повече дейностите на децата са свързани с техните интереси и потребности, толкова по-продуктивно е тяхното образование.

Детската градина и училището са изправени пред необходимостта ежедневно да мобилизират усилията си да задържат децата, да ги мотивират за учене, да се сблъскват с трудностите на родителите, да предоставят социална помощ, да изнемогват в търсене на съдействие отвън. Това държи участниците под напрежение и в отношения на конфликти. Подкрепата се проваля в своето намерение до степен, до която се превръща в противоположното си. Всичко това коства огромна цена и човешки ресурс – за учителите, за директора, за родителите и за съжаление, за децата, цена, която се заплаща с емоционално изхабяване и опустошаване, професионално прегаряне, чувство на безпомощност, безнадеждност и отлив на хора²⁾.

В този смисъл, приобщаващото образование се нуждае от позитивно заредена образователна среда, която да създава подходяща атмосфера за прилага-

нето на основните принципи и насочване към добри практики в образованието на децата и учениците.

Позитивната образователна среда, която представлява сбор от условия, в които децата и учениците пребивават и учат всекидневно, влияе силно върху тях и подпомага развитието на личността на детето според нагласите на обществото. Тя се явява средството за въздействие при формиране личността на децата и учениците за приобщаването им към ценностната система на обществото.

Основно детето изразява отношение към обкръжаващия го свят и към образователната среда посредством емоцията си. Позитивното емоционално отношение на децата към образователната среда в детската градина е гарант за приобщаването им и към училище. Среда, наситена с положителни емоции, радост и смях, кара децата да желаят да станат част от нея, защото след семейството детската градина и училището са естествената среда, в която децата пренасят своя опит и потребности.

Изграждането на автономни личности се случва в условията на взаимоотношения и интерес от страна на възрастния и детето. Ето защо изводът, който можем да направим, е, че трябва да се използват различни и обогатени подходи и методи на обучение, които да отговарят на специфичните особености на ромските деца, на потребностите им, на техните възможности, опит и темп на развитие.

Голяма част от ромските деца остават с непълно или с недостатъчно образование. За това има редица причини, като не на последно място е трудността на ромските деца да се приобщат към образователната среда. Непълното образование лишава тези деца от бъдеще. Ето защо именно образованието е от първостепенно значение за ромското дете, посредством което то може да намери подкрепа за правилно развитие и реализация. В този контекст успешно се вписва идеята за приобщаващото образование, което гарантира равнопоставеност и равни шансове на всички деца (Ivanova, 2015).

Включването на ромските деца в образователния процес и образователната среда зависи в най-голяма степен и от овладяването на българския език. Способността на ромското дете да се включи адекватно в социални ситуации, се обуславя от степента на овладяване на езика като активен процес, при който езикът се превръща в средство за осъществяване на съвместна дейност. В този контекст езикът придобива първостепенно значение за социалните изяви на децата и се откроява като предпоставка за включването. Езикът е от първостепенно значение за социализирането на децата и вписването им в образователната среда.

Практиката, която засега е сочена като успешна от началните учители, е задължителната предучилищна подготовка на децата. Подготвителната група дава възможност на ромските деца да усвоят добре български език, на който се преподава в училище. Това е изключително важна стъпка, тъй като незнанието на български език представлява голяма пречка за усвояването на учебния материал, а оттук и за достъпа до качествено образование. Освен това

предучилищната подготовка е и форма на ранна социална интеграция на деца с различен етнически произход. Ето защо посещението на детска градина е изключително важна стъпка за придобиване на равен шанс и достъп на ромското дете до качествено образование (Ivanova, 2015).

Ключ към успешното партньорство с ромските семейства са взаимното доверие и толерантност. Персонализирането на общуването учител – родител е признак на уважение. Ежедневните диалози с родителите и запознаването им с образователния процес в детската градина и училището дават позитивни сигнали у родителите и ги мотивират за вземане на по-активно участие в живота на децата им в детската градина и училището. По този начин педагози и родители взаимно се допълват в социалните си роли и функции в името на децата, като сътрудничеството с родителите е средство за превенция при отпадането на децата от училище.

Образователната сегрегация, основана на етническа принадлежност, е реален проблем. Въпреки волята за преодоляването му трябва да бъдат извършени много промени и да се положат големи усилия за решаването на проблема. Прилагането на добри практики в областта на приобщаващото образование е един от начините за преодоляването му.

Предполага се, че обогатената система от празници и развлечения ще помогне в работата на педагога за по-пълното приобщаване на децата от ромски произход към образователната среда в подготвителната група.

Педагогически планираната и обогатена система от празници и развлечения в подготвителна група би могла да играе ролята на подкрепяща децата от ромски произход среда. Опирайки се на техните силни страни – подчертана емоционалност, би могло да се създадат условия за оптимално развитие на емоционалния и интелектуалния им творчески потенциал.

Хипотезата, която се опитахме да докажем в изследването, е провокирана от педагогическия опит от работата с деца от ромски произход в СУ „Д. Гачев“ – Пазарджик.

Предмет на настоящото изследване е обогатената система от празници и развлечения за приобщаване на детето от ромски произход към образователната среда. Съобразно избраната цел и предмета на изследване поставихме следните задачи.

1. Да се подберат и опишат празници и развлечения, подходящи за подготвителна група с деца от ромски произход.

2. Да се изследва влиянието на обогатеното празнично пространство върху процесите на приобщаване на децата.

Използваните методи за изследване са: педагогическо наблюдение; анкетно проучване с педагози и родителите на децата; проучване на нормативната база, касаеща организацията на празниците и развлечения в подготвителната група; педагогически експеримент; количествен анализ – извършен на база средноаритметични стойности от показателите и сравнителен анализ.

Критериите на изследване на влиянието на системата от празници върху процесите на приобщаване на детето към образователната среда са:

- посещаемост на децата;
- желание за участие;
- активност на детето по време на празници и развлечения;
- родителска активност.

Изследването е проведено в рамките на седем месеца – от м.октомври 2016 г. до края на м.април 2017 г. Изследването протече в три етапа, като всеки етап решава конкретни задачи, намиращи се в логическа връзка с взаимна обусловеност.

Основният етап включва провеждане на педагогическия експеримент и анализа на резултатите от експеримента.

В констатиращия етап е приложена системата от критерии за изследване процеса на приобщаване на детето към образователната среда, а във формиращия се апробираха разработените от нас празници и развлечения.

Резултатите от контролния етап дават информация за въздействието на обогатената система от празници и развлечения в подготвителна група с деца от ромски произход за приобщаването им към образователната среда.

Обогатената система включва тематичен празник, посветен на есента: „Карнавал в гората“, проведен в края на м.октомври 2016 г.; личен празник – „Честит рожден ден!“, на дете от групата, през м.февруари; празника „Добре дошла, Баба Марта!“; празник „Добре дошла, Пролет!“.

В началото на м. април 2017 г. се отбеляза Международният ден на книгата с празник в подготвителната група. На този празник децата участваха с драматизация на приказката „Дядо и ряпа“. Присъстваха и всички родители.

Заклучения и изводи

Получените в хода на експеримента резултати позволяват да се направят следните изводи.

– Всеки нов елемент от образователното пространство стимулира нов вид активност и условия за самопознание и развитие на автономност у детето; организирането на комуникативна образователна среда посредством обогатената система от празници и развлечения в детската градина не само разширява социалното пространство за детето, но и благоприятства приобщаването на детето към образователната среда.

Прилагайки индивидуално ориентиран подход при организирането на празниците и развлеченията в подготвителната група с деца от ромски произход, активността и на децата, и на родителите нараства. Тук от значение е осигуряването на празнична емоционално наситена образователна среда, организирана с много обич към детето, скъсяваща както дистанцията педагог – дете, педагог – родител, така и формираща у детето чувството на сигурност и принадлежност към групата.

– Отношението на детето към празниците и развлеченията се трансформира от пасивно – предимно участие от позиция на наблюдател, към активно – от позиция на пряк участник. Наблюдава се развитие на познавателния интерес към празничните събития и завишено желание за участие.

– В хода на експеримента се потвърди хипотезата, че празниците и развлеченията в подготвителна група с 6 – 7-годишни деца от ромски произход помагат за приобщаването им към образователната среда.

Настоящото изследване потвърждава твърдението, че обогатената система от празници и развлечения е ефективен модел, който може да бъде използван за привличането и задържането на децата в детската градина. Сътрудничеството със семейството на децата от ромски произход в подготвителната група по повод организацията и провеждането на празниците и развлеченията е фактор от решаващо значение. Това означава, че при моделирането на възпитателното пространство на празника е необходимо да се заложат основите на нови ценностни ориентации у детето, които да променят мотивите, целите и резултатите, като начин за приобщаване към образователната среда.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Нормативни документи; ЗПУО, ДВ бр.79 в сила от 01.08.16; Наредба №5 от 03/06/2016 за предучилищното образование; Национална стратегия за детето 2008 – 2018, ДВ бр.14/12.02.2008. Наредба за приобщаващото образование от ДВ от 11.11.2016.
2. Маринова, А., Кръстева, Л. 2016. Подкрепа на личностно развитие в новите образователни политики на приобщаващото образование – философия на подкрепата – <http://priobshti.se/article/reformata-v-priobshtavashtoto-obrazovanie>

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Gyurova, V. (2012). Kachestvo na upravlението na preduchilishtnoto obrazovanie. *Obrazovanie i tehnologii*, 3 [Гюрова, В. (2012). Качество на управлението на предучилищното образование. *Образование и технологии*, 3].
- Gyurova, V. (2013). *Pedagogicheskata kompetentnost-faktor za izgrazhdane na potrebnostno motivatsionna sreda na deteto za obshtuvane Narachnik za detski uchiteli*. ofia: NIOKSO [Гюрова, В. (2013). *Педагогическата компетентност – фактор за изграждане на потребностно-мотивационна среда на детето за общуване. Наръчник за детски учители*. София: НИОКСО].
- Plieva, M. (2012). *Savremenni tendentsii na interkulturnoto obrazovanie na detsata ot romski proizhod v usloviyata na globalizatsiya*. Sofia:

- Sv. Kliment Ohridski [Илиева, М. (2012). *Съвременни тенденции на интеркултурното образование на децата от ромски произход в условията на глобализация*. София: Св. Климент Охридски].
- Ivanova, G. (2015). *Priobshtavashto obrazovanie i preventsiya na otpadaneto ot uchilishte na detsata ot romski etnos*. Plovdiv: Paisiy Hilendarski [Иванова, Г. (2015). *Приобщаващо образование и превенция на отпадането от училище на децата от ромски етнос*. Пловдив: Паисий Хилендарски].
- Kozareva, V. (2015). *Vazpitavane na sotsialno-orientirano povedenie v multikulturna sreda*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski [Козарева, В. (2015). *Възпитаване на социалноориентирано поведение в мултикултурна среда*. София: Св. Климент Охридски].
- Zdravkova, I. (2016). *Razvitie na ekologo-saobraznite otnosheniya na 6 – 7-godishnite detsa vav vazpitatelnoto prostranstvo na praznika*. Blagoevgrad: Neofit Rilski [Здравкова, И. (2016). *Развитие на еколо-го-съобразните отношения на 6 – 7-годишните деца във възпитателното пространство на празника*. Благоевград: Неофит Рилски].

FESTIVITIES AND ENTERTAINMENTS IN PREPARATORY GROUP FOR CHILDREN OF ROMA ORIGIN AIMED AT THEIR INCLUSION IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Abstract. The article discusses briefly the relevance of the inclusion of children of roma origin in the educational environment and its theoretical setting. The methods and means used so far in practical work with children of Roma origin did not render sufficient results for various reasons. Challenged by this fact, kindergarten teachers turn to additional forms of pedagogical interaction such as festivities and entertainments. The educational process takes place in an environment of constant and active interaction between children and teachers, the latter being equally placed as participants in the activities. This shows that the model of work in the kindergarten has to change constantly in order to ensure consistency with the modern concept for pre-school education.

✉ **Ms. Rumiana Gemisheva**
Secondary School “Dimitar Gashev”
Pazardjik, Bulgaria
E-mail: rgemisheva@gmail.com